

Redovisning av resultatet av en studentenkät om kritiska perspektiv och likabehandling på juristprogrammet i Lund

Sammanställt av Lena Wahlberg
(lena.wahlberg@jur.lu.se)

Inledning

Denna rapport redovisar resultatet av en enkätundersökning om kritiska perspektiv och likabehandling som genomförts på juristprogrammet vid Lunds universitet. Enkätundersökningen gjordes på uppdrag av Juridiska fakultetens kommitté för jämställdhet och likabehandling och fakultetens nämnd för utbildningen på grund och avancerad nivå (NUGA). Undersökningen är avsedd att komplettera fakultetens tidigare undersökningar¹ genom att ge en bred bild av studenternas syn på betydelsen av kritiska perspektiv i utbildningen och upplevelse av den studiesociala miljön. Enkäten besvarades i november 2015 av studenter i tre olika faser av utbildningen. Resultatet presenterades och fungerade som diskussionsunderlag vid fakultetens lärarinternat om kritiska perspektiv den 22-23 september 2016.

Enkäten har utformats och undersökningen genomförts av Josefin Brumme (f.d. personalansvarig vid fakulteten och sekreterare för kommittén för jämställdhet och likabehandling), Anna Karlsson (f.d. studentrepresentant i kommittén) och Lena Wahlberg (f.d. ordförande för kommittén). Svaren har analyserats och sammanställts i denna rapport av Lena Wahlberg.

Kommittén och NUGA är tacksamma för alla värdefulla kommentarer som studenter och lärare bidragit med. Särskilt tack till amanuens Sara Parikh Drar för kodning och registrering av svaren. Stort tack också till Ola Stjärnhagen och Ola Holmström vid avdelningen Kvalitet och utvärdering vid Lunds universitet för många goda råd och synpunkter.

---

¹ I Bredberg, J., Carlson, C., Carlsson, S., Gutman, M., Katzin, M., Nilsson, S., Svallingsson, U. och Söderberg, S., "Likabehandling på pappret? En kritisk granskning av litteraturen på juristprogrammet" (Juridiska fakulteten, Lunds universitet 2011) analyserades den obligatoriska kurslitteraturen i ett genusperspektiv; i Persson, H., Gojkovic, S., Häckner Posse, L. och Bätelson, M., "Normkritik i juristutbildningen: En rapport om genusperspektivets förekomst i undervisningen på juristprogrammet vid Lunds universitet" (2013) intervjuas sju studenter, åtta kursföreståndare och nio lärare om förekomsten av genusperspektiv i undervisningen; i Rosell Svensson, J. och Andersén, M., "Kvalitetssäkring av kursplaner: En evaluering särskilt avseende kritiska och reflekterande perspektiv, skriftlig och muntlig färdighetsträning samt progression" (Juridiska fakulteten, Lunds universitet 2014) intervjuades utbildningens kursföreståndare och jämfördes kursplanerna vid de juridiska fakulteterna i Lund och Stockholm och den juridiska institutionen i Umeå med avseende på bland annat kritiska perspektiv. Som framgår nedan har undersökningar som berör förekomsten av kritiska perspektiv och likabehandling på juristprogrammet också gjorts av avdelningen Kvalitet och utvärdering (tidigare och nedan kallad "Utvärderingsenheten") vid Lunds universitet och av dåvarande Högskoleverket.

Genomförande

Enkäten ställdes till studenter på termin 3, termin 5 och på fördjupningskurserna. Den delades ut och besvarades under ett ordinarie undervisningstillfälle. 294 studenter besvarade enkäten. Av de svarande definierade sig 190 som kvinnor och 99 som män, medan 5 valde att inte definiera sig enligt dessa kategorier. Enkäten besvarades av 121 studenter på termin 3 (78 % av det totala antalet registrerade); 93 studenter på termin 5 (61 % av det totala antalet registrerade) och 80 studenter på fördjupningskurserna (73 % av dem som registrerats på de fördjupningskurser där enkäten distribuerades; eftersom fakultetens fördjupningskurser ges under olika perioder under ett läsår kunde den inte distribueras på fakultetens samtliga fördjupningskurser).

I genomsnitt besvarades enkäten av 70 % av de studenter som registrerats på de kurser där den distribuerades. Det är rimligt att anta att samtliga registrerade studenter inte var närvarande vid det undervisningstillfälle då enkäten delades ut och att den reella svarsfrekvensen därför är högre.² Enkätsvaren har registrerats i en databas och analyserats deskriptivt.

Särskilt om bakgrundsfrågor

Upplevelsen av acceptans och diskriminering kan antas variera med fler personliga faktorer än kön. För att säkerställa de svarandes anonymitet ställdes dock inga andra specifika bakgrundsfrågor än dem om kön och termin. Däremot ställdes den ospecificerade frågan om den svarande bedömde sig tillhöra en utsatt grupp med avseende på någon annan diskrimineringsgrund än kön (fråga 13). 32 personer (11 % av de svarande) besvarade denna fråga jakande. Eftersom frågan är oprecist formulerad får svaren på den tolkas med försiktighet. Som framgår nedan bidrar frågan ändå till att nyansera svaren på några av enkätens övriga frågor.

Redovisningen av enkätresultaten

Enkäten innehåller frågor om juristutbildningens innehåll (fråga 3-5) och frågor om den studiesociala situationen vid fakulteten (fråga 6-14). Nedan redogörs för svaren på dessa frågor i turordning. När så bedömts relevant har svaren på frågorna relaterats till bakgrundsfrågorna om kön och utbildningsfas (fråga 1-2) och till de svarandes egna synpunkter och kommentarer (fråga 15). Det är i detta sammanhang viktigt att notera att enkätfrågorna om utbildningens innehåll avser studenternas upplevelse av utbildningen *dittills*, och inte specifikt de kurser under vilka enkäten distribuerades. När svaren på en fråga nedan relateras till frågan om den svarandes kön redovisas resultatet för samtliga tre svarsalternativ på den senare frågan i procent. Eftersom endast fem svarande valt

---

² Med "reell svarsfrekvens" avses här andelen svarande av dem som genom att närvara vid det aktuella undervisningstillfället hade faktisk möjlighet att besvara enkäten.

alternativet "Vill inte/kan inte definiera mig enligt alternativen [kvinna eller man]" får enskilda svar stor betydelse för resultatet i denna kategori. Svartalernativet "vet ej" har inkluderats i analysen endast i de fall då utfallet i denna svarkategori särskilt redovisas. Enkäten finns bifogad i sin helhet efter redovisningen av resultaten.

Frågor om utbildningens innehåll

Kritiska perspektiv i utbildningsplanens lärandemål

I **fråga 3** presenterades nio av lärandemålen från fakultetens utbildningsplan.³ Dessa nio lärandemål valdes ut då de alla kan anses ge uttryck för kritiska perspektiv. Studenterna ombads ta ställning dels till hur viktiga de ansåg de olika målen vara, dels till i vilken grad utbildningen dittills gett dem förutsättningar att nå målet ifråga.

Diagram 3.1 nedan visar hur viktiga de tillfrågade studenterna ansåg att de olika lärandemålen är.

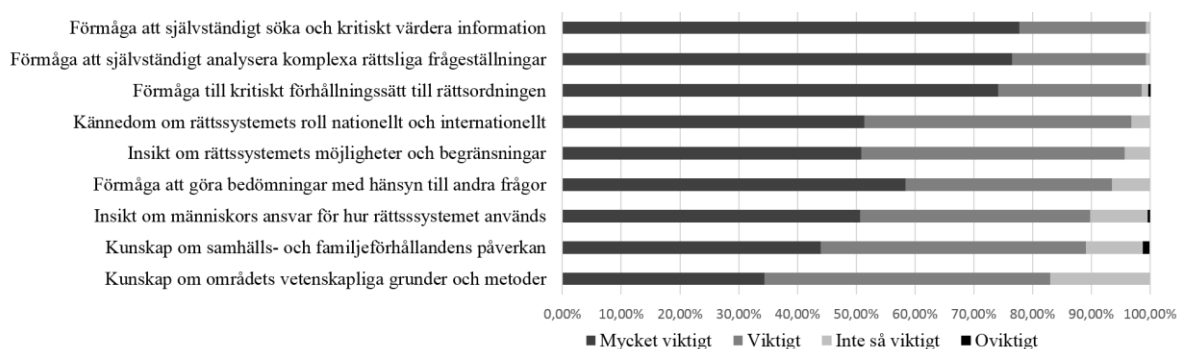

Diagram 3.1. Hur viktiga de svarande ansåg att de olika lärandemål som återges i fråga 3 är.

Som framgår av diagrammet ansåg en stor majoritet av studenterna att de lärandemål som ger uttryck för kritiska perspektiv är viktiga eller mycket viktiga. Högst skattades målet *förmåga att självständigt söka och kritiskt värdera information*. Mer än 99 % ansåg att detta är ett viktigt eller mycket viktigt mål. Lägst skattades målet *kunskap om områdets vetenskapliga grunder och metoder*. Dock ansåg 83 % av studenterna att även detta är ett viktigt eller mycket viktigt mål.

Diagram 3.2 nedan visar i vilken grad studenterna ansåg att utbildningen *dittills* gett dem förutsättningar att nå de olika målen. Endast svaren från dem som ansett att målet ifråga är viktigt eller mycket viktigt redovisas i diagrammet. Diagram 3.3 visar svaren på samma fråga relaterade till utbildningsfas.

³ Utbildningsplan för juristprogrammet vid Lunds universitet, JAJUP 2010-01-18 med ändringar. De flesta av dessa mål återfinns i snarlik form i de mål för juristexamen som anges i Högskoleförordningen (1993:100), bilaga 2, Examensordning.

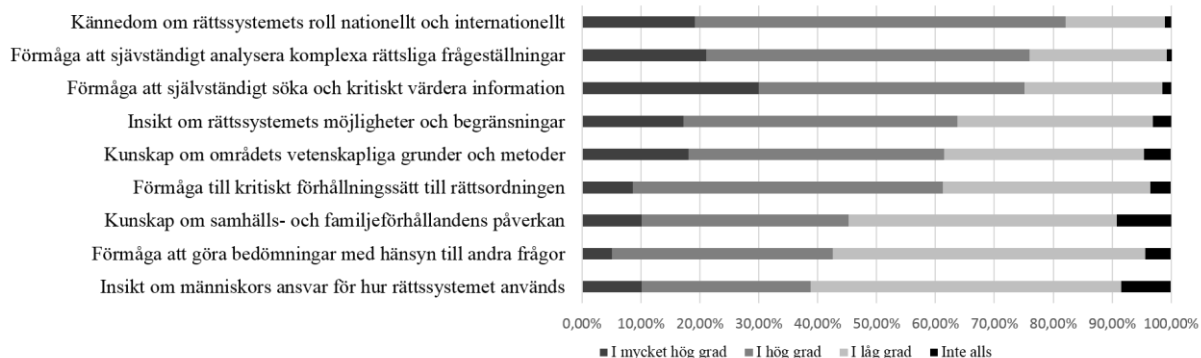

Diagram 3.2. I vilken grad de svarande ansåg att utbildningen dittills gett förutsättningar att nå målet.

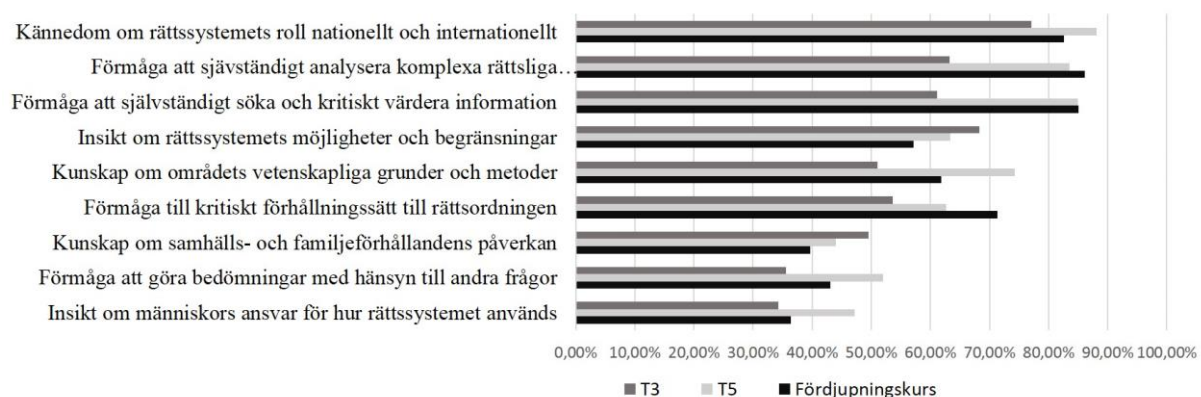

Diagram 3.3. Andel svarande per termin som ansåg att utbildningen dittills i hög eller mycket hög grad gett förutsättningar att nå målet.

Som framgår av diagram 3.2 och 3.3 ansåg en klar majoritet av de svarande som läst mer än fyra terminer att utbildningen i hög grad gett dem förutsättningar att nå målen *Kännedom om rättssystemets roll nationellt och internationellt*; *God förmåga att systematiskt, kritiskt och självständigt identifiera, formulera och analysera komplexa rättsliga frågeställningar* samt målet *God förmåga att självständigt söka och kritiskt värdera information*. Samtidigt ansåg en majoritet att utbildningen endast i låg grad eller inte alls gett dem förutsättningar att nå målen *Kunskap om sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar livsbetingelser*; *Förmåga att inom det rättsliga området göra bedömningar med hänsyn till andra relevanta vetenskapliga och samhällsliga frågor och förhållanden (inbegripet de mänskliga rättigheterna och etiska aspekter)* samt målet *Insikt om människors ansvar för hur rättssystemet används*. Förutsättningarna att nå de tre sistnämnda målen ansågs inte större av studenter som befann sig i utbildningens slutskede, snarare tvärtom. Däremot ansåg de svarande som befann sig i en senare utbildningsfas sig ha fått bättre förutsättningar att nå målet *Förmåga till självständigt och kritiskt förhållningssätt till rättsordningen*, något som också bekräftades av flera av de

kommentarer som gavs i enkätens avslutande del. Eftersom det senare målet kan uppfattas som en paraplyterm för så kallade kritiska perspektiv, är det förstås ett särskilt intressant lärandemål i detta sammanhang.

Det bör noteras att enkäten inte besvarades av studenter som skrev eller skrivit sitt examensarbete.⁴

I **fråga 4** ombads de svarande ta ställning till i vilken grad de instämde i tre olika påståenden om lärandemålen i fråga 3. Påståendena handlade om kurslitteraturens betydelse för att nå målen, om samordningen av förmedlingen av relevanta kunskaper och färdigheter mellan utbildningens olika terminer, och om i vad mån de angivna målen examineras.

26 % av de svarande instämde helt i påståendet "*Kurslitteraturen (inklusive kompendier och artiklar) bidrar på det hela taget väl till att jag uppnår de ovan nämnda målen*". 6 % instämde inte alls i detta påstående. En något större andel av de svarande på fördjupningskurserna än på grundkurserna instämde i påståendet.

29 % av de svarande instämde helt i påståendet "*Förmedlingen av de kunskaper och färdigheter som beskrivs ovan samordnas på det hela taget väl mellan terminerna på utbildningen*". 15 % instämde inte alls i detta påstående. Andelen som instämde i påståendet var lägre bland svarande i de senare utbildningsfaserna. Medan 36 % av de svarande på termin 3 instämde helt i påståendet, var motsvarande siffra 27 % för de svarande på termin 5, och 21 % för de svarande på fördjupningskurserna. Andelen svarande som inte instämde alls i påståendet var 11 % på termin 3, 15 % på termin 5 och 21 % på fördjupningskurserna.

15 % av de svarande instämde helt i påståendet "*Alla lärandemål som beskrivs ovan examineras (obligatoriska skriftliga och muntliga moment inräknade)*". 39 % instämde inte alls i detta påstående.

Andra uttryck för kritiska perspektiv

I enkätens **fråga 5** beskrevs 10 kunskaper och färdigheter som inte uttryckligen förekommer i utbildningsplanen men som ändå kan anses ge uttryck för så kallade kritiska perspektiv. Dessa kunskaper och färdigheter konkurrerar inte med lärandemålen i utbildningsplanen utan uttrycker snarare olika aspekter av dessa.⁵ Liksom i fråga 3 ombads studenterna ta ställning dels till hur viktigt de ansåg det vara att utbildningen ger

---

⁴ Jfr. "Kvalitetsutvärdering av rättsvetenskap och andra närliggande huvudområden samt juristexamen", Höskoleverket 2012 och "Student- och alumnbarometern Juridik 2011", Lunds universitet 2012.

⁵ Det kan noteras att vikten av att utbildningen inkluderar kritiska perspektiv och genusperspektiv betonats i fakultetens och universitetets policydokument. Se t.ex. Strategisk plan för juridiska fakulteten 2012-2016 och Lunds universitets policy för jämställdhet och likabehandling <http://www.medarbetarwebben.lu.se/sites/medarbetarwebben.lu.se/files/lunds-univeritets-policy-for-jamstalldhet-likabehandling-och-mangfald.pdf> (hämtad 20 mars 2017).

dem de beskrivna kunskaperna och färdigheterna, och dels till i vilken utsträckning utbildningen därtills gjort detta.

I diagram 5.1 nedan redovisas svaret på frågan om hur viktigt de svarande ansåg det vara att utbildningen ger de olika kunskaperna/färdigheterna.

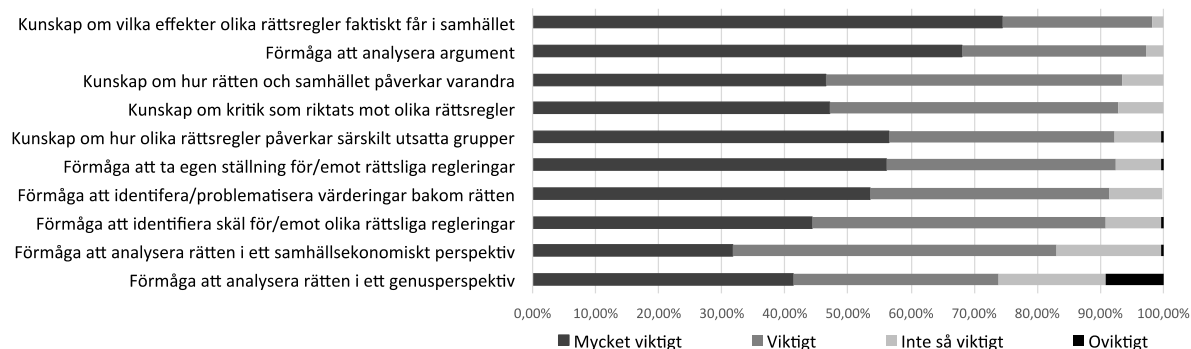

Diagram 5.1. Hur viktigt de svarande ansåg att det är att utbildningen ger de beskrivna kunskaperna och färdigheterna.

Liksom var fallet med lärandemålen i fråga 3 ansåg en stor majoritet av studenterna att det är viktigt eller mycket viktigt att utbildningen ger dem de kunskaper och färdigheter som kommer till uttryck i fråga 5. Högst rankas *kunskap om vilka effekter olika rättsregler får i samhället*. Mer än 98 % ansåg det vara viktigt att utbildningen ger sådan kunskap.

74 % av de svarande ansåg att det är viktigt eller mycket viktigt att utbildningen ger dem *förmåga att analysera rätten i ett genusperspektiv*. Av de kunskaper och färdigheter som beskrivs i fråga 5 rankas denna förmåga därmed lägst. Det kan samtidigt noteras att spridningen i svaren är stor: medan 41 % ansåg att det är mycket viktigt att utbildningen ger dem förmågan, anser 9 % detta vara helt oviktigt. Att det finns olika uppfattningar om genusperspektivets betydelse framgick också av några av de kommentarer som gavs som svar på fråga 15.

Svarsbilden avseende genusperspektivets betydelse (fråga 5) skiljer sig åt med de svarandes kön: 48 % av de svarande som definierat sig som kvinnor ansåg att det är mycket viktigt att utbildningen ger dem förmåga att analysera rätten i ett genusperspektiv. Motsvarande siffra var 27 % för de svarande som definierat sig som män och 60 % för dem som inte definierat sig enligt dessa kategorier. 14 % av de manliga svarande ansåg att det är helt oviktigt att utbildningen ger denna förmåga, jämfört med 6 % av de kvinnliga svarande, och 40 % av dem som inte definierat sig som man eller kvinna.⁶

⁶ Som påpekats ovan har endast fem svarande valt svarsalternativet "Vill inte/kan inte definiera mig enligt alternativen [kvinna eller man]", vilket gör att enskilda svar får stort genomslag när svaren, som här, redovisas i procent.

I diagram 5.2 nedan redovisas i vilken utsträckning studenterna ansåg att utbildningen dittills gett dem de olika kunskaper och färdigheter som beskrevs i fråga 5. Endast svaren från dem som svarat att den aktuella kunskapen/färdigheten är viktig eller mycket viktig (se diagram 5.1 ovan) redovisas nedan.

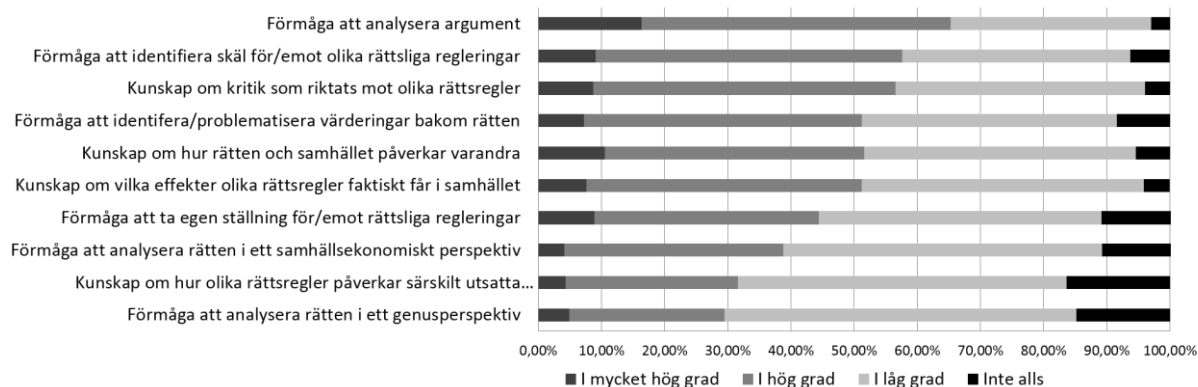

Diagram 5.2. I vilken grad de svarande ansåg att utbildningen dittills gett kunskapen/färdigheten.

För de flesta av de kunskaper och färdigheter som beskrivs i fråga 5 gäller att endast en minoritet eller knapp majoritet av de svarande anser att utbildningen i hög eller mycket hög grad dittills gett den aktuella kunskapen/färdigheten.

Frågor om den studiesociala situationen vid fakulteten

Fråga 6 och 7 handlar om i vad mån de svarande upplever att studiemiljön präglas av acceptans för alla. Dessa frågor ska ses i ljuset av en undersökning som genomfördes av Lunds universitets utvärderingsenhet under läsåret 2011/12 och som avsåg den studiesociala situationen vid hela universitetet.⁷ I utvärderingsenhetens undersökning ombads studenterna svara på i vad mån de upplevde att studiemiljön vid deras respektive institutioner präglades av acceptans för alla oavsett etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, ålder, politisk uppfattning och social bakgrund.⁸ För att möjliggöra jämförelser mellan universitetets olika fakulteter konstruerades ett acceptansindex, där 1 var lägst och 4 var högst. Det genomsnittliga värdet för universitetet var 3,6. Juridiska fakulteten fick värdet 3,2, vilket förstås gör dessa frågor särskilt angelägna för fakulteten att bevaka.

I fakultetens enkätundersökning, som redovisas i föreliggande rapport, återfinns frågan från utvärderingsenhetens undersökning uppdelad i två delfrågor: Fråga 6 handlar om i vad mån studenterna anser att *lärarnas agerande* präglas av acceptans, medan fråga 7

⁷ Wendel, M., "Om studiesociala miljöer vid Lunds universitet. Studenters upplevelser av sin psykosociala arbetsmiljö", Lunds universitet 2013. Se också "Student- och alumnbarometern Juridik 2011", Lunds universitet 2012.

⁸ Med undantag för politisk uppfattning och social bakgrund är samtliga dessa grunder idag lagstadgade diskrimineringsgrunder enligt diskrimineringslagen (2008:567).

handlar om i vad mån studenterna anser att *relationen mellan studenterna* präglas av acceptans. (Med användning av det acceptansindex som konstruerades i utvärderingsenhetens undersökning blir värdet i den nu genomförda enkäten 3,5 för lärarnas agerande och 3,3 för relationen mellan studenterna. Dessa genomsnittliga värden är dock inte utan vidare jämförbara med värdena från utvärderingsenhetens undersökning.)

Diagram 6.1 nedan visar i vilken utsträckning de svarande ansåg att *lärarnas agerande* (bemötande, val av exempel m.m.) präglas av acceptans i olika avseenden.

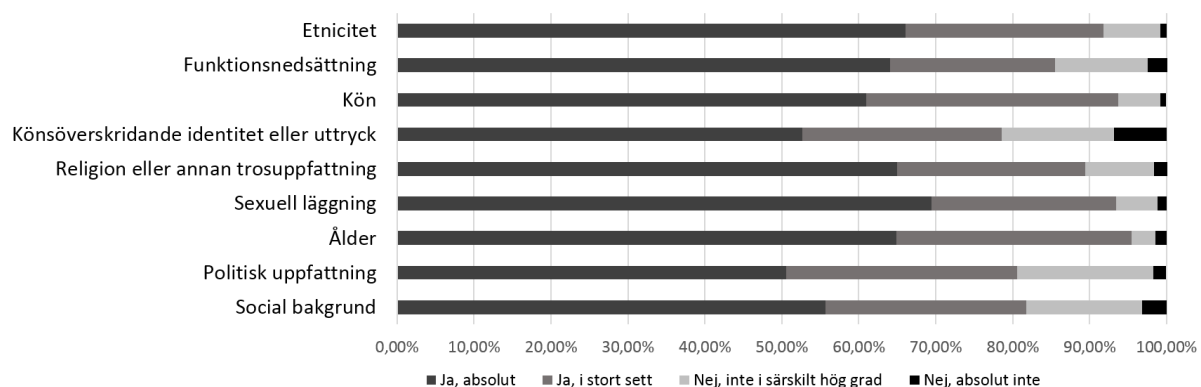

Diagram 6.1. I vilken utsträckning de svarande ansåg att *lärarnas agerande* präglas av acceptans.

Som framgår av diagram 6.1 ansåg⁹ de flesta svarande att lärarnas agerande präglas av acceptans. Dock svarade 21 % att de inte ansåg¹⁰ att lärarnas agerande präglas av acceptans för alla oavsett *könsöverskridande identitet eller uttryck* medan 15 % svarade att de inte ansåg att lärarnas agerande präglas av acceptans för alla oavsett *funktionsnedsättning*. 19 % respektive 18 % svarade att de inte ansåg att lärarnas agerande präglas av acceptans för alla oavsett *politisk uppfattning* och *social bakgrund*. Det kan i detta sammanhang nämnas att flera av de studenter som använde möjligheten att ge egna kommentarer (fråga 15) kritiserade lärare för att i undervisningen använda sig av exempel som gav uttryck för bristande acceptans avseende framför allt social bakgrund.

I diagram 7.1 nedan redovisas svaren på frågan om i vad mån relationen mellan *studenterna* vid fakulteten präglas av acceptans för alla.

⁹ Med "ansåg" avses här att något av svarsalternativen "Ja, absolut" eller "Ja, i stort sett" kryssades i.

¹⁰ Med "inte ansåg" avses här att något av svarsalternativen "Nej, inte i särskilt hög grad" eller "Nej, absolut inte" kryssades i.

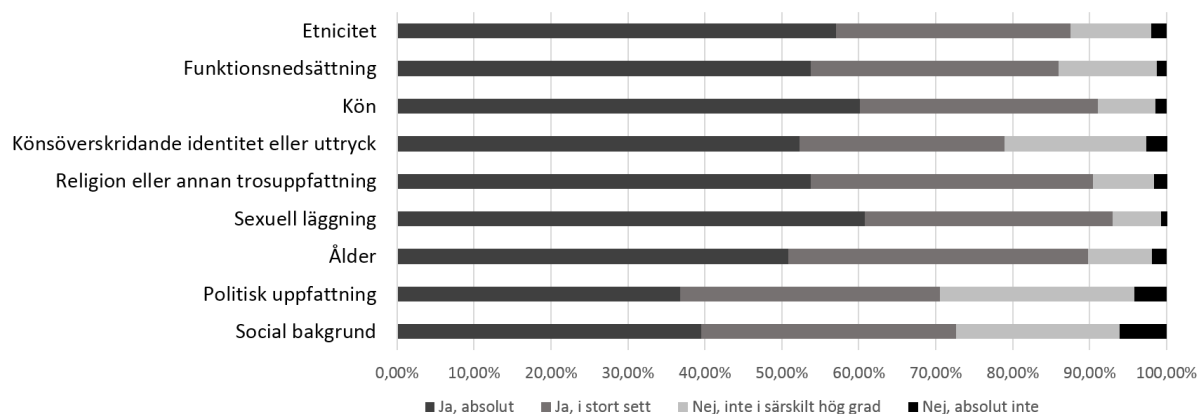

Diagram 7. I vilken utsträckning de svarande ansåg att relationen *mellan studenterna* präglas av acceptans.

Också vad gäller relationen mellan studenter ansåg de flesta svarande att acceptansen är god. 21 % svarade dock att de inte ansåg att relationen mellan studenterna präglas av acceptans för alla oavsett *könsöverskridande identitet eller uttryck*. 30 % respektive 27 % svarade att de inte ansåg att relationen mellan studenterna präglas av acceptans för alla oavsett *politisk uppfattning* eller *social bakgrund*.

Som nämnts ovan kan upplevelsen av acceptans och diskriminering antas variera med personliga faktorer.¹¹ Det är därför relevant att relatera svaren på frågor av dessa slag till den svarandes bakgrund. För att säkerställa de svarandes anonymitet innehöll enkäten dock inte specifika bakgrundsfrågor om andra personliga faktorer än kön och termin. Det är därför inte möjligt att göra en detaljerad analys av bakgrundens betydelse i denna undersökning. Däremot kan svaren relateras till enkätens fråga 13, i vilken de svarande själva ombads bedöma om de tillhörde en utsatt grupp med avseende på någon annan diskrimineringsgrund (ospecificerat vilken) än kön. I diagram 6.2 nedan redovisas hur de studenter (26 personer) som svarat ja på frågan om de tillhör en utsatt grupp (fråga 13), men nej på frågan om de själva utsatts för trakasserier eller annan diskriminering av fakultetens anställda (fråga 10), besvarat frågan om de anser att *lärnarnas agerande* präglas av acceptans för alla (fråga 6).

¹¹ Av rapporten "Student- och alumnbarmetern Juridik 2011", Lunds universitet 2012 framgick till exempel att andelen av fakultetens studenter som uppfattar brister i acceptansen avseende etnicitet under 2011 var nästan dubbelt så hög bland studenter med utomnordisk bakgrund som bland övriga studenter.

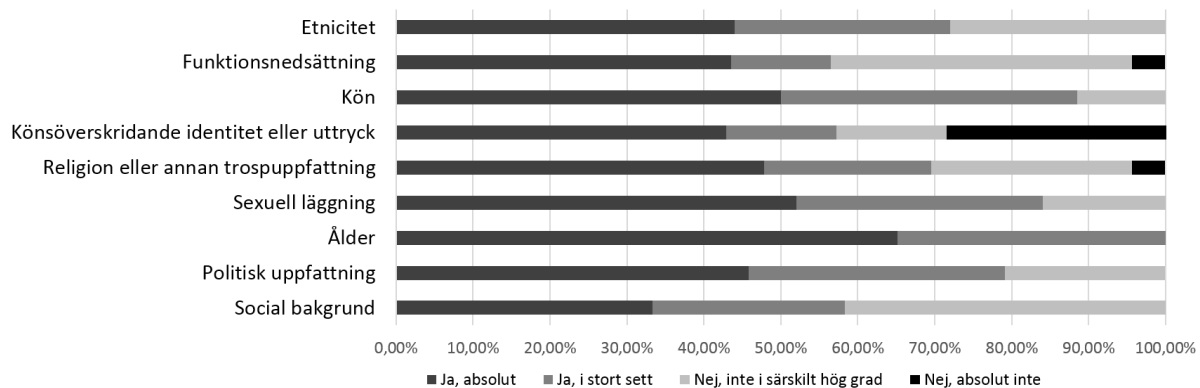

Diagram 6.2. I vilken utsträckning svarande som anser sig tillhöra en utsatt grupp men inte själva utsatts för trakasserier eller diskriminering av fakultetens anställda anser att lärarnas agerande präglas av acceptans.

Som framgår av diagrammet uppfattas lärarnas agerande i många avseenden som mindre accepterade av denna grupp än av studentgruppen i stort. Inte minst gäller detta svaren avseenden *könsöverskridande identitet eller uttryck*, *funktionsnedsättning*, och *religion eller annan trosuppfattning*. Fråga 13 (om den svarande anser sig tillhöra en utsatt grupp) är förvisso inte metodologiskt oproblematisk. I analysen av svaren på fråga 6 har effekterna av detta dock delvis kunnat motverkas genom att de svarande som angett att de själva utsatts för trakasserier eller annan diskriminering av fakultetens anställda (fråga 10) undantagits. Också i denna undergrupp blir svarsbilden dock delvis en funktion av grupsammansättningen. Resultatet i denna del bidrar främst till att nyansera den bild som ges i diagram 6.1 men tjänar också som en viktig påminnelse om att upplevelsen av acceptans hos studentgruppen i stort inte är representativ för alla studenter oavsett bakgrund.

Eftersom enkäten innehöll en fråga om kön (fråga 1), är det möjligt att undersöka fördelningen av svaren på frågorna (6 och 7) om upplevd acceptans i förhållande till kön. (När svaren på denna och andra frågor i enkäten relateras till frågan om den svarandes kön redovisas, som tidigare nämnts, resultatet för samtliga tre svarsalternativ på den senare frågan. Det finns i detta sammanhang anledning att påminna om att endast fem svarande valt svarsalternativet "Vill inte/kan inte definiera mig enligt alternativen [kvinna eller man]". Enskilda svar i denna svarskategori får därför stor betydelse när resultatet, som här, presenteras i procent.)

92 % av kvinnorna och 98 % av männen ansåg att lärarnas agerande präglas av acceptans för alla oavsett kön. För acceptansen i relationen mellan studenter är motsvarande siffror 93 % för kvinnorna och 91 % för männen. Av dem som valt att inte definiera sig enligt kategorierna man/kvinna svarade 75 % att lärarnas agerande och 40 % att relationen mellan studenter präglas av acceptans för alla oavsett kön.

I **fråga 8** ombads studenterna ange i vilken grad de instämde i påståendet "Lärarna säkerställer att alla studenter har samma möjligheter att komma till tals". 48 % av de

svarande instämde helt i detta påstående, 41 % instämde delvis och 11 % instämde inte alls. Kvinnliga svarande instämde i påståendet i lägre grad än manliga svarande: 42 % av kvinnorna och 60 % av männen instämde helt i detta påstående medan 14 % av kvinnorna och 4 % av männen inte instämde alls. Bland dem som valt att inte definiera sig enligt kategorierna man/kvinna instämde 40 % helt och 40 % inte alls i påståendet.

Frågorna **9-12** handlar om de svarandes egen erfarenhet av att utsättas för diskriminering eller trakasserier under utbildningen.

2 % av de svarande (2,7 % av kvinnorna, 1 % av männen och 0 % av dem som valt att inte definiera sig som man eller kvinna) sa sig ha utsatts för trakasserier eller diskriminering som har samband med *kön* av fakultetens *anställda* (fråga 9). Ytterligare 1,4 % (2,2 % av kvinnorna och 0 % av övriga) svarade att de inte visste om de utsatts.

7 % av de svarande (8 % av kvinnorna, 6 % av männen och 0 % av dem som valt att inte definiera sig som man eller kvinna) sa sig ha utsatts för trakasserier eller diskriminering som har samband med *kön* av andra *studenter* vid fakulteten (fråga 11). Ytterligare 2,8 % (3,8 % av kvinnorna, 1,0 % av männen och 0 % av dem som valt att inte definiera sig som man eller kvinna) svarade att de inte visste om de utsatts.

3 % av de svarande sa sig ha utsatts för trakasserier eller diskriminering som har samband med någon *annan diskrimineringsgrund än kön* av fakultetens *anställda* (fråga 10). Ytterligare 1,7 % svarade att de inte visste om de utsatts.

7 % av de svarande sa sig ha utsatts för trakasserier eller diskriminering som har samband med någon *annan diskrimineringsgrund än kön* av andra *studenter* vid fakulteten (fråga 12). Ytterligare 2,4 % svarade att de inte visste om de utsatts.

Frågorna om de svarandes egen erfarenhet av att utsättas för trakasserier eller diskriminering som har samband med annan diskrimineringsgrund än kön (fråga 10 och 12) har relaterats till frågan om den svarande ansåg sig tillhöra en utsatt grupp (fråga 13). 16 % av dem som svarat att de tillhör en utsatt grupp sa sig ha blivit utsatta för trakasserier eller diskriminering av fakultetens anställda. 44 % av dem som svarat att de tillhör en utsatt grupp sa sig ha utsatts för trakasserier eller diskriminering av andra studenter. På både fråga 10 och 12 svarade ytterligare 3 % att de inte visste om de utsatts. Som ovan påpekats är fråga 13 (om den svarande anser sig tillhöra en utsatt grupp) inte entydig. I detta sammanhang finns framför allt en risk att svaret på frågan påverkats av den svarandes egen erfarenhet av att ha utsatts för trakasserier eller diskriminering. Likväl tjänar fråga 13 som en viktig påminnelse om att en rättvisande bild av förekomsten av trakasserier och diskriminering på fakulteten måste beakta de svarandes bakgrund. Detta har, med hänsyn till de svarandes anonymitet, inte varit möjligt i den nu aktuella enkäten, men skulle sannolikt gå att göra i en undersökning som inte innehöll bakgrundsfrågor om kön eller utbildningsfas.

I **fråga 14** ombads de svarande slutligen ange om de kände till vart de skulle vända sig vid förekomst av trakasserier eller annan diskriminering. Frågan förekom även i utvärderingsenhetens undersökning från läsåret 2011/12, och besvarades då jakande av mindre än 10 % av de svarande vid Juridiska fakulteten.¹² I den nu aktuella enkäten angav 25 % av de svarande att de visste vart de skulle vända sig i dessa fall.

---

¹² Wendel, M., "Om studiesociala miljöer vid Lunds universitet. Studenters upplevelser av sin psykosociala arbetsmiljö". Lunds universitet 2013.

Enkät om kritiska perspektiv och likabehandling på juristprogrammet i Lund

Denna enkät är ett led i juridiska fakultetens kvalitetsarbete och görs i syfte att komplettera tidigare undersökningar om kritiska perspektiv och likabehandling på juristprogrammet.

Enkäten består av tre delar (inledande bakgrundsfrågor, frågor om utbildningens innehåll och frågor om den studiesociala situationen). Efter att ha besvarat frågorna i de tre delarna ges du möjlighet att komplettera dina svar med egna kommentarer och synpunkter.

Det är frivilligt att besvara enkäten men din medverkan är viktig för att vi ska kunna säkerställa att utbildningen håller en hög kvalitet i alla avseenden. Enkäten besvaras och behandlas anonymt.

Om du har frågor om enkäten eller vill ta del av resultatet är du välkommen att kontakta Josefin Brumme (e-post: josefin.brumme@jur.lu.se, telefon: 046 222 10 04).

Bakgrundsfrågor

1. Kön:
  - Kvinna
  - Man
  - Vill inte/kan inte definiera mig enligt alternativen ovan
2. Termin:
  - 3
  - 5
  - fördjupningskurs

Frågor om juristutbildningens innehåll

3. I utbildningsplanen för juristprogrammet i Lund preciseras utbildningens lärandemål. I tabellen nedan beskrivs nio av de mål som återfinns i planen. Ange först hur viktiga du anser att dessa mål är. Bedöm därefter i vilken grad du anser att din utbildning på juristprogrammet hittills gett dig förutsättningar att nå målen.

	Hur viktigt anser du att målet är?					I vilken grad har utbildningen hittills gett dig förutsättningar att nå målet?				
	Oviktigt	Inte så viktigt	Viktigt	Mycket viktigt	Vet ej	Inte alls	I låg grad	I hög grad	I mycket hög grad	Vet ej
Förmåga till ett självständigt och kritiskt förhållningssätt gentemot rättssystemet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kännedom om rättssystemets roll nationellt och internationellt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kunskap om sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar människors livsbetingelser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
God förmåga att självständigt söka och kritiskt värdera information	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
God förmåga att systematiskt, kritiskt och självständigt identifiera, formulera och analysera komplexa rättsliga frågeställningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Förmåga att inom det rättsliga området göra bedömningar med hänsyn även till andra relevanta vetenskapliga och samhälleliga frågor och förhållanden (inbegripet de mänskliga rättigheterna och etiska aspekter)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Insikt om rättssystemets möjligheter och begränsningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Insikt om människors ansvar för hur rättssystemet används	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kunskap om områdets vetenskapliga grunder och metoder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. I vilken grad instämmer du i nedanstående påståenden.

	Instämmer inte alls	Instämmer delvis	Instämmer helt	Vet ej
"Kurslitteraturen (inklusive kompendier och artiklar) bidrar på det hela taget väl till att jag uppnår de ovan nämnda målen."	☐	☐	☐	☐
"Förmedlingen av de kunskaper och färdigheter som beskrivs ovan samordnas på det hela taget väl mellan terminerna på utbildningen."	☐	☐	☐	☐
"Alla lärandemål som beskrivs ovan examineras (obligatoriska skriftliga och muntliga moment inräknade)"	☐	☐	☐	☐

5. Nedan beskrivs ett antal kunskaper och färdigheter som inte uttryckligen förekommer i utbildningsplanen, men som kan anses ge uttryck för kritiska perspektiv på rättssystemet. Ange först hur viktigt du anser att det är att utbildningen på juristprogrammet ger dessa kunskaper och färdigheter. Bedöm därefter i vilken utsträckning du anser att din utbildning på juristprogrammet hittills gjort detta.

	Hur viktigt anser du att det är att utbildningen ger dig denna kunskap/färdighet?					I vilken utsträckning har din utbildning hittills gett dig denna kunskap/färdighet?				
	Oviktigt	Inte så viktigt	Viktigt	Mycket viktigt	Vet ej	Inte alls	I låg grad	I hög grad	I mycket hög grad	Vet ej
Kunskap om vilka effekter olika rättsregler faktiskt får i samhället	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
Kunskap om hur olika rättsregler påverkar särskilt utsatta grupper	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
Kunskap om kritik som riktats mot olika rättsregler (med "kritik" avses här kritik av alla slag: "inomrättslig" såväl som "utomrättslig")	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
Kunskap om hur rätten och det omgivande samhället påverkar varandra	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga att analysera argument	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga att analysera rätten i ett samhälls-ekonomiskt perspektiv	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga att analysera rätten i ett genusperspektiv	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga att identifiera och problematisera de värderingar som rättsordningen vilar på	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga att förutsättningslöst identifiera skäl för och emot olika rättsliga regleringar	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga att ta egen ställning för eller emot olika rättsliga regleringar	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒

Efter enkätens sista del ges du möjlighet att komplettera dina svar på ovanstående frågor med egna synpunkter och kommentarer.

Frågor om den studiesociala situationen vid fakulteten

6. Anser du att lärarnas agerande (bemötande, val av exempel m.m.) präglas av acceptans för alla oavsett

	Nej, absolut inte	Nej, inte i särskilt hög grad	Ja, i stort sett	Ja, absolut	Vet ej
Etnisk tillhörighet	☐	☐	☐	☐	☐
Funktionsnedsättning	☐	☐	☐	☐	☐
Kön	☐	☐	☐	☐	☐
Könsöverskridande identitet eller uttryck	☐	☐	☐	☐	☐
Religion eller annan trosuppfattning	☐	☐	☐	☐	☐
Sexuell läggning	☐	☐	☐	☐	☐
Ålder	☐	☐	☐	☐	☐
Politisk uppfattning	☐	☐	☐	☐	☐
Social bakgrund	☐	☐	☐	☐	☐

7. Anser du att relationen mellan studenterna vid fakulteten präglas av acceptans för alla oavsett

	Nej, absolut inte	Nej, inte i särskilt hög grad	Ja, i stort sett	Ja, absolut	Vet ej
Etnisk tillhörighet	☐	☐	☐	☐	☐
Funktionsnedsättning	☐	☐	☐	☐	☐
Kön	☐	☐	☐	☐	☐
Könsöverskridande identitet eller uttryck	☐	☐	☐	☐	☐
Religion eller annan trosuppfattning	☐	☐	☐	☐	☐
Sexuell läggning	☐	☐	☐	☐	☐
Ålder	☐	☐	☐	☐	☐
Politisk uppfattning	☐	☐	☐	☐	☐
Social bakgrund	☐	☐	☐	☐	☐

8. I vilken grad instämmer du i följande påstående?

	Instämmer inte alls	Instämmer delvis	Instämmer helt	Vet ej
”Lärarna säkerställer att alla studenter har samma möjligheter att komma till tals.”	☐	☐	☐	☐

Vi kommer nu att fråga om du själv utsatts för diskriminering (missgynnande eller kränkning) som har samband med *kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder*.

För att kunna tolka svaren på dessa frågor behöver vi ställa några bakgrundsfrågor. Vi har redan frågat om ditt kön. I fråga 13 nedan ber vi dig bedöma om du tillhör vad som kan betecknas som en utsatt grupp avseende någon annan diskrimineringsgrund.

Diskrimineringsgrunderna är sinsemellan olika och kan representera mycket skilda erfarenheter. I vissa av frågorna nedan behandlas emellertid flera grunder tillsammans. Skälet till detta är att det inte ska vara möjligt att ta reda på vem som lämnat ett visst svar på enkäten.

9. Har du upplevt att du i kontakt med fakultetens anställda (lärare, administrativ personal etc.) utsatts för trakasserier eller annan diskriminering som har samband med *kön*?

Ja   Nej   Vet ej

10. Har du upplevt att du i kontakt med fakultetens anställda (lärare, administrativ personal etc.) utsatts för trakasserier eller annan diskriminering som har samband med *könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och/eller ålder*?

Ja   Nej   Vet ej

11. Har du upplevt att du i kontakt med andra studenter vid fakulteten utsatts för trakasserier eller annan diskriminering som har samband med *kön*?

Ja   Nej   Vet ej

12. Har du upplevt att du i kontakt med andra studenter vid fakulteten utsatts för trakasserier eller annan diskriminering som har samband med *könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och/eller ålder*?

Ja   Nej   Vet ej

13. Bedömer du att du tillhör vad som ibland brukar betecknas som en utsatt grupp med avseende på *könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och/eller ålder*?

Ja   Nej   Vet ej

14. Känner du till vart du ska vända dig vid förekomst av trakasserier eller annan diskriminering?

Ja   Nej

Övriga synpunkter och kommentarer

15. Övriga synpunkter

Tack för din medverkan!